

ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП. КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП

Різновидом усного спілкування є **публічний виступ**.

Жанри публічного виступу:

Доповідь (звітна, ділова, політична).
Промова (агітаційна, мітингова, ювілейна).
Бесіда.
Лекція.
Репортаж.

Доповідь — один із видів усного мовлення.

Як підготувати доповідь

1. Визначте основну думку доповіді.
2. Вдумайтесь у тему доповіді.
3. Опрацюйте літературу та доберіть цікаві факти з даної теми.
4. Систематизуйте відібраний матеріал.
5. Складіть робочий план доповіді.
6. Запишіть текст доповіді.

7. Прочитайте кілька разів текст доповіді і зверніть увагу на терміни; уточніть вимову важких слів.

8. Перекажіть усно текст доповіді; говоріть повільно, робіть паузи.

ЩО ТАКЕ ДОПОВІДЬ?

Про ДОПОВІДЬ зайшлося у класі мимохідь.

«Ну добре, ДОПОВІДЬ. Що це таке, скажіть», — питаю учнів я. Один відповідає:

«Ну, — каже, — це тоді, як хтось доповідає».

«Пояснення твоє, — кажу я, — не чітке.

Тут треба визначити, сказати, що це таке».

І раптом дівчинка одна згадала:

«А я про це якраз у словнику читала!»

У неї збуджено засяяло лице.

«То що ж є ДОПОВІДЬ?» — кажу.

А дівчина: «А це —

ПРИМІРНО ПОВІДОМЛЕННЯ НА ПЕВНУ ТЕМУ (порушує часом і не одну проблему)».

«Уважна, молодець! Нема чого й казати!» —

Беру щоденника — і ставлю «п'ять».

(Д. Білоус)

ПОРАДИ ХОРОШОМУ ОРАТОРУ

Головні речення. Головні речення. Головні речення.

Ясний план у голові — і якомога менше на папері. Факти або звернення до почуттів. Праща або арфа. Оратор — не енциклопедія. Енциклопедія є у людей вдома.

Один і той самий голос втомлює. Говори не більше сорока хвилин. Не шукай ефектів, які ведуть до головної мети. Трибуна безжальна: людина на ній більше оголена, ніж на пляжі.

Пам'ятай: чим коротша промова, тим менше шансів провалитися.

(К. Тухольський)

Як багато може означати вираз душевних порухів в очах, легкий змах руки, маленька зморшка на обличчі, погляд! З якою ясністю, з якою силою, з якою тонкістю й гнучкістю бувають від того видимі й найм'якші риси відчужень, найнепримітніші спорідненості. Ними і тільки ними можуть душі начебто безпосередньо бесідувати з душами, торкатися одна одну, проникати, оживлювати й полонити рвучкою силою. Ними часто робить оратор в одну мить такі дії, яких не зробила б поєднана сила діалектики й красномовства відбірними словами.

(К. Віланд)

МИСТЕЦТВО ПОЛЕМІКИ

Як правильно сперечатися

1. Перед тим як встрявати в суперечку, подумай, чи достатньо ти обізнаний з цим питанням.
2. Вислухай співрозмовника, зрозумій, що він пропонує, з'ясуй мету суперечки.
3. Уточни поняття, терміни, які вживаються в суперечці.
4. Визнач, з чим саме ти згодний.
5. Добери переконливі докази, підтверджені фактами, аргументуй свій погляд.
6. Критикуй думку, а не людину, яка її висловила.
7. Поважай співрозмовника, оціни правильно його позитивні якості.
8. Умій слухати й стежити за перебігом суперечки.
9. Пам'ятай, що в науковій суперечці головне — пошук і знаходження істини, а не висміювання противника.
10. Зроби підсумок. З'ясуй позитивні результати суперечки для себе, опонента та зроби відповідні висновки.
11. Не забувай і про поради мудрих: «Ясність — головне достоїнство мови» (*Арістотель*). «Говорити все, що набіжить на язик, безглуздо» (*Ян Амос Коменський*). «...Слово, що йде від серця, завжди проникає в серце» (*Нізамі*). «Язык довгий у того, чий докази короткі» (*Прислів'я*).

(За Б. Митюрівим)

ЗАВДАННЯ 157.

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

«ЛЮДИ І ПРИРОДА»

«МОЯ ПРОФЕСІЯ»

«СВІТ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА»

«КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

«ЛЮДИНА І СЛОВО».

ЗАВДАННЯ 158.

Прокоментуйте вислови.

Оратором є лише той, хто в змозі говорити з кожного питання гарно, вишукано і переконливо, відповідно до важливості предметів, на користь часові і для задоволення слухачів.

Таціт

* * *

Слова — теж вчинки.

А. Франс

* * *

Гонористість — найбільша перешкода істинному красномовству.

К. Гільті

* * *

Животворне слово людини справляє на нас таку дію, яку не справляють ні книги, ні роздуми, воно сильніше вражає душу, глибше вкорінює в неї враження.

С. Пелліко

ЩО ТАКЕ ЗАМІТКА

ЗАМІТКОЮ захоплений,
сам добре знаєш ти:
це **СТИСЛИЙ ЗАПИС, ЗРОБЛЕНИЙ**
ДЛЯ ПЕВНОЇ МЕТИ.

Думки чи спостереження
для вчинків і для дій —
для довшого збереження
у пам'яті людській.

Статейка до газети,
що пишем ми незрідка.
Та знаєш сам про це ти —
це, власне, теж замітка.

(Д. Білоус)

ЗАВДАННЯ 159.

Напишіть замітку, використовуючи подані синтаксичні структури.

Невигідна угода, невиконання договору, початковий баланс, незаконний шлюб, необмежена влада, необережне поводження зі зброєю.

ЯКБИ ПОТРАПИВ Я НА ФОРУМ

Невиголошена промова учня 9-го класу

Якби потрапив я на форум природничий,
сказав би кожному: часу не трать,
а з юних літ бери собі за звичай
птахам, звірятам, квітам помагати.

Сказав би я... ба ні, кричав би криком,
бо гине білка, хиріє кулик.
Допоможім птахам і звірам диким,
рогатки викидаймо на смітник.

Сказав би я від імені синички,
що стукає голодна у вікно,
що треба виставлять їй годівнички
і посипати насіння і зерно.

Сказав би я від імені лелеки,
що мирно походжає по луці,
які його чекають небезпеки,
як ловить жаб в забрудненій ріці.

Та захистить себе не має змоги
ні птах, ні звір... Хто ж порятує? Хто?
Я вчора їжачка прибрав з дороги,
щоб не розчавило його авто.

В книжках же зустрічали в багатьох ви
пейзажі в українському селі,
як хмарами літали в небі дροхви
й ходили табунами по землі.

Не знали, що ідуть назустріч лиху
безмовні наші меншенькі брати.
Занесені вони в Червону книгу,
і нам їх треба пильно берегти.

До миру кличуть радіо й газети,
до злагоди у світовій сім'ї,
бо вже в Червоній книзі і планета,
і треба дуже берегти її.

Від автора:

Ніщо готове не впаде нам з неба,
працюйте, не шкодуючи зусиль.
А ще умійте, друзі, там, де треба,
застосувати ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ стиль.

(Д. Білоус)

КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗАВДАННЯ 160.

Як ми кажемо:

про гарну, вродливу дівчину;
про дотепну людину;
про вродливу людину;
про нерозумну людину;
про малорухливу людину.

(Гарна як калина; червона як калина; гарна як писанка; як намальований; дурний як кіл у плоті; гострий як ніж; сидить як качан в городі; красна як з каменя вибита).

Складні випадки перекладу

По мненію — на думку (кого);
розділять мненіє — поділяти думку (кого);
висказувати мненіє — висловлювати думку (про що);
склалося мненіє — склалася думка (у кого);
считаться с мненієм — рахуватися з думкою (кого);
обмінюватися мненіями — обмінюватися думками;
учитувати мненіє — враховувати думку (кого);
ділитися мненієм — ділитися думкою (з ким);
определенное мненіє — певна думка;
распространенное мненіє — поширена думка.

ЗАВДАННЯ 161.

Перекладіть українською мовою.

В следующий раз, на следующий день, следующим выступит, следующим образом, по следующей форме.

УВАГА! НАГОЛОС!

Доповідь
доповідач і доповідач

доповідачка і доповідачка
доповідати
доповідний
доповіді і доповісти, доповім, доповісі,
доповість, доповімо, доповісте, доповідять.

ЛЕКСИЧНА СПОЛУЧУВАНІСТЬ

БРАТИ, ВЗЯТИ (УЗЯТИ). Сполучаються зі словами: **участь**, до уваги, до відома, до серця.

ВИЗНАЧАЛЬНИЙ — ВИЗНАЧНИЙ

Визначальний. Який визначає суть чогось; основний, істотний. Вж. зі сл.: *елемент, момент, принцип, фактор, особливість, подія, риса, умова, якість, стати визначальним.*

Визначний. Який відзначається своїми позитивними рисами; важливий своїм значенням; видатний. Вж. зі сл.: *артист, діяч, критик, письменник, людина, особа, роль, талант, успіх, заслуга, відкриття, дослідження, досягнення, твір, місце.*

АРГУМЕНТУВАННЯ — АРГУМЕНТАЦІЯ

Аргументування. Наведення аргументів, доказів, обґрунтування чогось: *достатнє аргументування висунутих положень.*

Аргументація, -ї, ор. -єю. Те саме, що **аргументування**, а також сукупність аргументів: *незаперечна аргументація, полемічна аргументація в творах.*

ЗАВДАННЯ 162.

Складіть та запишіть речення зі словами: **визначальний, визначний, аргументування, аргументація.**

ЗАВДАННЯ 163.

Розіграйте діалоги, використовуючи структуру **брати участь.**

УСТАЛЕНІ ВИРАЗИ

С этой точки зрения — з цієї точки зору;
с юридической точки зрения — з юридичної точки зору;
мягко выражаясь — м'яко кажучи;
в настоящих условиях — за теперішніх умов;
спокойной ночи! — на добраніч!
душа нараспашку — серце на долоні;
вне сомнений — без сумнівів;
внимание! — увага!
абсолютно уверен — цілком певний; впевнений;
будем надеяться — будемо сподіватися;
более или менее — більш або менш;
будьте уверены — будьте певні;
в довершение — на довершення;
приятного аппетита! — смачного!
с удовольствием — з задоволенням;
судя по всему — судячи з усього;
в общем — загалом, взагалі;
в общей сложности — загалом;
в общих чертах — у загальних рисах;
вообще говоря — загалом кажучи;
спасибо Богу! — дякувати Богові! хвалити Бога!
души не чаять — упадати всією душею;
как и следовало ожидать — як і слід було сподіватися;
к примеру сказать — до прикладу сказати.

ЦІКАВА СТОРІНКА

ЗАВДАННЯ 164.

Уважно прочитайте текст. Визначте головну думку його. Проведіть дискусію, зробіть відповідні висновки та **напишіть твір на цю тему.**

ЯК СВІТ ЗУСТРІЧАЄ НОВИЙ РІК

У Німеччині всі, незважаючи на вік, як тільки-но годинник почне відраховувати дванадцять ударів, стають на стільці і столи, щоб з останнім ударом стрибнути у новий рік.

У Польщі дівчата не поспішають сідати за стіл, а спочатку гадають. Для цього під святкову скатертину кладуть пучок сіна і по черзі висмикують з нього стеблинки. У кого виявиться найдовша — та найперша вийде у новому році заміж.

Сільські жінки півдня Франції йдуть на Новий рік до найближчого джерела. Котра першою набере води, залишає біля нього пиріжок чи тістечко зі святкового стола. Наступна господиня візьме подарунок і залишить свій. Так до вечора і обмінюються гостинцями.

В усіх болгарських будинках з останнім ударом годинника на хвилину вимикають світло і всі цілуються.

В Італії в новорічну ніч ходити по вулицях небезпечно: всі жителі викидають з вікон старі речі.

Цікава традиція у японців. Опівночі в усіх храмах дзвони відбивають 108 ударів. Чому саме 108? Бо вважається, що людина має шість пороків: скупість, злість, дурість, легковажність, нерішучість і ненажерливість. І кожен з них ще має 18 різних відтінків. З кожним ударом дзвонів душа людини очищається від цих вад, а після останнього японці йдуть спати, щоб на світанку вийти на вулицю і зустріти новий рік з першими променями сонця.

(З календаря)

ЗАВДАННЯ 165.

За поданим початком **напишіть твір**.

Перша згадка про новорічну красуню ялинку з'явилася 1600 року. Йшлося про новорічне свято у французькій провінції Ельзас. Прикрасами були паперові троянди, пізніше — позолочені та посріблені картоплини. З 1815 року ялинку вперше освітлюють свічками, прикрашають іграшками.

ЗАВДАННЯ 166.

Прочитайте. А що ви можете розказати про подружні свята?

ПОДРУЖНІ СВЯТА

Весілля. Це маленьке диво в Європі і, звісно, подекуди у нас подружжя відзначає не один раз. Через рік спільного життя — ситцеве: чоловік і дружина дарують одне одному ситцеві хусточки і одяг. За 5 років — дерев'яне: дарують дерев'яні речі, посуд, меблі. Мідне весілля святкують після 7 років. Прийнято обдаровувати одне одного мідними грошима, що є запорукою дзвінкого щастя. Трояндове вінчає перше прожите десятиліття, а скляне — 15-ліття. Порцелянове святкують на ознаку двадцятиліття. Дарують цього дня порцеляну, нею ж сервірують стіл. Срібне весілля знаменує прожиту разом чверть віку. На безіменний палець правої руки поряд із золотою каблучкою вдягають срібну. Через тридцять років відзначають перлинне весілля, через 35 — полотняне — і дарують полотняні скатерки та рушники, які повинні прислужитися до кінця подружнього життя. Золоте весілля підсумовує прожиті разом 50 років. Золоті каблучки, що були піввіку символом щастя і вірності, віддають дітям, а обмінюються новими. Через 60 років — діамантове, 65 — залізне, 67 — кам'яне, 70 — вдячне. Коронне — 75 років — вінчає довгі й щасливі літа подружжя, прожиті в парі.

(3 календаря)

Деякі астрологи вважають, що доля шлюбу залежить від того, у який саме місяць був укладений союз.

Побралися у січні — дружина може рано овдовіти.

У лютому — житимете у злагоді.

У березні — не матимете власної домівки.

У квітні — щастя буде примхливим.

У травні — побачите зраду у власному домі.

У червні — медовий місяць триватиме все життя.

У липні — збережете про своє життя гірко-солодкі спогади.

У серпні — чоловік буде коханим і другом.

У вересні — тихе і спокійне життя.

У жовтні — життя гірке й тяжке.

У листопаді — дуже заможне життя.

У грудні — зірки кохання з роками світитимуть дедалі яскравіше.

Ця інформація була видрукувана у «Дамському французькому календарі» за 1812 рік. Відомо, що нею користувались при визначенні дати весілля. Одружені можуть перевірити її на власному досвіді.

Василь Кредо

МОЛИТВА ЗА БАТЬКІВЩИНУ

Мій Боже! Я Тебе прохаю:
Хай Батьківщина буде сильна.
Усе Ти можеш. Це я знаю.
Нехай живе Вітчизна вільна.

Врятуй її від супостатів.
Добром й врожаєм обдаруй.
Дай сил ще кращою їй стати.
До Щастя путь її торуй.
Завжди шануюся усіх Твоїх святинь.
О Боже мій,
і Син, і Дух Святий.
Амінь.

МОЛИТВА ЗА СВОЇХ ДІТЕЙ

Я за дітей своїх, о Господи, благаю,
Щоб їх від зла та горя вберегти.
Добра для них, Господь,
у Тебе я прохаю,
Щоб їх на шлях священний привести.

Завжди шануюся усіх Твоїх святинь.
О Боже мій, і Син, і Дух Святий.
Амінь.

МОЛИТВА ЗА СВОЇХ РІДНИХ І БАТЬКІВ

О Боже! Не покинь у Твоїй милості.
Я за батьків прохаю й своїх рідних.
До Тебе я звертаюся у щирості,
Щоб днів їм дав:
здорових, й добрих, й плідних.
Завжди шануюся усіх Твоїх святинь.
О Боже мій, і Син, і Дух Святий.
Амінь.

МОЛИТВА ПРИ ДОСЯГНЕННІ ПОВНОЛІТТЯ

До Тебе, Боже, я у вірності схиляюсь.
Своє дитинство нині грішне закінчив.
У скоєних гріхах,
Господь, я широко каюсь.
Як жити праведно, мій Боже, Ти навчив.
Тож не покинь,
Господь, мене в життя дорозі,
Що маю праведно, у святості пройти.
Не покидай мене в біді й лихий тривозі.
Дай, Боже, в Царствіє Небеснеє прийти.
Завжди шануюся усіх Твоїх святинь.
О Боже мій, і Син, і Дух Святий.
Амінь.

МОЛИТВА ГОСПОДНЯ

Отче наш, що еси на небесах!
Хай святиться ім'я Твоє,
хай прийде Царство Твоє,
хай буде воля Твоя
як на небі, так і на землі.
Хліб наш насущний
дай нам сьогодні.

І прости нам провини наші,
як і ми прощаємо
винуватцям нашим.
І не введи нас у спокусу,
але визволи нас від лукавого.
Бо Твоє є Царство, і сила, і слава
Отця, і Сина, і Святого Духа
нині, і повсякчас, і на віки вічні.
Амінь.

